

Kronika

VU Lietuvių literatūros katedra 2004 m.

2004-ieji VU Lietuvių literatūros katedroje buvo savotiškos takoskyros metai – pabaigti itin intensyvių ankstesniųjų metų darbai, pradėti nauji, imta svarstyti apie naujas katedros veiklos gaires.

Net trys dėstytojai buvo išėję kūrybinių atostogų: 2004-ųjų vasarį jas baigė doc. Regimantas Tamošaitis; doc. Dainora Pociūtė-Abukevičienė 2004 m. vasarą buvo išvykusi mokslinių stažuočių į Pizos universitetą (Italija) ir Krokuvą (Lenkija); rudens semestre knygą apie šiuolaikinę lietuvių poeziją rašė doc. Audinga Peluritytė-Tikuišienė.

Prof. Viktorija Daujotytė-Pakerienė, docentai Rita Tūtlytė, Regimantas Tamošaitis, Giedrius Viliūnas pabaigė literatūros vadovėlio bendrojo lavinimo mokyklų 11–12 klasėms antrąją dalį, parengė šį vadovėlį papildančią chrestomatiją. Reikšmingų publikacijų paskelbė prof. V. Daujotytė-Pakerienė (monografija *Salomėja Nėris: fragmento poetika*), doc. Kęstutis Urba (straipsnių rinkinys *Pasisakymai apie vaikų literatūrą*); išleista katedros vedėjo doc. Giedriaus Viliūno sudaryta knyga *Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros problemos*, apimanti Švietimo ir mokslo ministro sudarytos šių mokslo sričių strategijos rengimo darbo grupės parengtas studijas, mokslo krypties raidos apžvalgą ir strategijos tekstą. Parengta lektorės dr. Brigitos Speičytės mokslinė monografija *Poetinės kultūros formos. LDK palikimas XIX amžiaus Lietuvos literatūroje*.

2004 m. buvo tęsiamas doc. A. Peluritytės-Tikuišienės vadovaujamas mokslinis-mokomasis projektas „Rašytojas universitete“: į susitikimus su stu-

dentais ir dėstytojais universiteto auditorijose buvo atvykę rašytojai Jurga Ivanauskaitė, Antanas A. Jonynas, Vanda Juknaitė, Renata Šerelytė ir kiti; plėtojamas katedros kuruojamas internetinis literatūros portalas *www.literatura.lt*; suplanuotas naujas mokslo tiriamasis projektas „Literatūra ir kultūrinis polilogas Lietuvoje (XVI–XX a.)“, vadovaujamas doc. D. Pociūtės-Abukevičienės, apimantis ir jaunesnių katedros dėstytojų bei doktorantų darbus.

Vienas ambicingesnių katedros sumanymų – pastangos įkurti naują tarpinstitucinį literatūros mokslo žurnalą, kuris pratęstų 2001–2003 m. ėjusios *Literatūros* mokslo darbų internetinės versijos tradicijas ir būtų pajėgus atlikti mokslo krypties nacionalinio žurnalo vaidmenį, išeiti į tarptautinę mokslinės komunikacijos erdvę. 2004 m. pradžioje sudaryta kompetentinga šio leidinio redaktorių kolegija, sumanymui pritarė VU senatas ir LLTI mokslo taryba, tačiau dėl organizacinių nesklaidumų pirmojo numerio išleisti nepavyko.

2004 m. sustiprėjo katedros mokslinis personalas, užimta aukštesnių pedagoginių pareigų. Nuo rudens nuolatine katedros darbuotoja tapo dr. B. Speičytė, o A. Peluritytė-Tikuišienė paskirta docente. Katedros reikalų tvarkytoja, išėjus Ingai Migūnaitei, tapo lietuvių literatūros studijų programos magistrantė Simona Kalcaitė.

Vėlyvą rudenį disertaciją „Kūno fenomenologija Alfonso Nykos-Niliūno tekstuose“ sėkmingai pabaigė rengti katedros doktorantė Giedrė Šmitienė, į doktorantūrą priimta Šiaulių universiteto magistrė Ernesta Juknytė (disertacijos tema – „Egzo-

do poezija: literatūros teologijos perspektyva“). Lietuvių literatūros katedra, turinti dešimt mokslo daktarų, iš jų vieną profesorę, septynias docentes bei docentus, aštuonias doktorantes bei doktorantus, šiuo metu yra viena stipriausių ir perspektyviausių Filologijos fakultete.

Kaip ir kiekvienais metais, katedros dėstytojai dalyvavo daugelyje mokslinių konferencijų, stažuočių, dėstė kitose aukštosiose mokyklose, skaitė viešų paskaitų, vadovavo literatūros ir kultūros renginiams. Doc. A. Peluritytė-Tikuišienė su pranešimu „Kalbantys žodžiai“ dalyvavo XV tarptautiniame literatūros festivalyje Poetinis Druskininkų ruduo; doc. K. Urba – konferencijoje „Lietuvos lėlių teatras: nuo ištakų iki mokyklos“ (Klaipėdos universitetas); doc. G. Viliūnas – Antrojoje tarptautinėje konferencijoje „Naujos kryptys humanitariniuose moksluose“ (liepos 20–23 d., Prato, Italija, pranešimas „The Challenge of Change: Developing the Concept of National Policy of Humanities and Social Sciences in a EU Accession Country“). Doc. D. Pociūtė-Abukevičienė dalyvavo H. Bullingerio 500-osioms metinėms skirtoje konferencijoje Ciuricho universitete (Šveicarija, rugpjūčio 25–29 d., pranešimas „The Reformed catechisms of the Grand Duchy of Lithuania at the 16–17th centuries and the concept of the Eucharist“) ir konferencijoje, surengtoje J. A. Freylinghauseno giesmyno 300-ųjų metinių proga (rugsėjo 29 – spalio 3 d., Halės-Vitenbergo universitetas, Vokietija, pranešimas „‘Neue Lieder‘ from Freylinghausen’s Hymnal in the 19th Century Lithuanian Unofficial Hymn-Books of East Prussia“). Doc. Dalia Čiočytė skaitė pranešimus jubiliejinėje Jono Aisčio 100-ųjų gimimo metinių konferencijoje „Praregėjęs ilgesio akimis“ (LLTI, birželio 11 d., pranešimas „Krikščioniškieji Jono Aisčio poezijos motyvai“), LLTI ir Maironio lietuvių literatūros muziejaus rengtoje konferencijoje „Salomėjos Nėries šimtmetis: likimas, kūryba, amžinybė“ (Kaunas, lapkričio 24 d., pranešimas „Salomėjos Nėries poetinės pasaulėvokos metafizinis aspektas“), perskaitė pranešimą apie J. Aistį „Į laisvę“ fondo XIII studijų sa-

vaitėje (Rumšiškės, rugpjūčio 1 d.). Minėtose jubiliejinėse J. Aisčio ir S. Nėries konferencijose pranešimus skaitė ir doc. R. Tūtlytė („Išpūdzio estetika Jono Aisčio poezijoje“; „Vitalizmas Salomėjos Nėries ankstyvojoje kūryboje“).

Dokt. Mindaugas Kvietkauskas liepos 18–28 d. Leipcigo universitete dalyvavo mokslinėje konferencijoje „Exploring the Borderland: The Legacy of East Central European Jewry“ (pranešimas „The Multinational Literary Modernism in Vilnius 1904–1918: A Perspective of Research“); dokt. Giedrė Šmitienė – Józefui Tischneriui skirtoje Trečiojoje Rytų ir Centrinės Europos fenomenologijos konferencijoje „Subjektyvumas, intencionalumas, blogis“ (lapkričio 26–28 d., Varšuva, pranešimas „An emigration ‘in the tips of fingers’“). Docentai G. Viliūnas, D. Čiočytė, lekt. S. Matulevičienė, asist. B. Speičytė, dokt. Mindaugas Kvietkauskas dalyvavo XIV Václavo Biržiškos skaitymuose Panevėžyje; doktorantai Modesta Liugaitė, Viktorija Šeina-Vasiliauskienė, Giedrė Šmitienė dalyvavo Respublikinėje doktorantų konferencijoje „Naujausi humanitariniai tyrinėjimai-2004“. 2004 m. balandį – liepą doc. R. Tūtlytė kaip kvietinė docentė dėstė Mūnsterio universitete (Vokietija).

Pelnyta ir reikšmingų apdovanojimų: prof. V. Daujotytė-Pakerienė apdovanota Vilniaus universiteto Mokslo premija už reikšmingiausius 2004 m. mokslo darbus; doc. K. Urbai buvo įteikta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsteigta Vaikų literatūros premija už nuopelnus vaikų literatūros sklaidai; katedros darbuotojos dr. B. Speičytė, dokt. Viktorija Vaitkevičiūtė-Verbickienė (kartu su LLTI dokt. Ramune Bleizgiene) pelnė Lietuvos mokslų akademijos Jaunųjų mokslininkų apdovanojimą už darbų ciklą „LDK vėlyvojo baroko ir švietimo literatūra“.

Balandžio 23 d. Lietuvių literatūros katedra surengė rašytojos Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės premijos, įsteigtos Akademinės skautijos sąjūdžio Vydūno fondo, įteikimą. Šių metų premija paskirta dviem lietuvių kalbotyros magistrantūros studentams – Linai Balčiūnaitei (VU KHF) ir Aurimui Markevičiui (VPU).

Balandį vyko Vilniaus universiteto studentų lituanistų mokslinė konferencija. Laimėtojomis pripažintos Dovilė Švilpienė (MA I k.), Agnė Zemaikaitė (MA I k.) ir Ligita Juodvalkienė (neak. sk. III k.); jos sėkmingai dalyvavo ir Šiaulių universitete vykusioje 8-ojoje Lietuvos studentų lituanistų mokslinėje konferencijoje.

2004 m. pradėti skaityti nauji kursai: mokslinių darbų seminaras pirmųjų studijų metų magistrantams (prof. V. Daujotytė-Pakerienė); kursai doktorantams „Literatūros teologija“ ir „Klasikinė savimonė XIX a. antrosios pusės lietuvių literatūroje“ (doc. D. Čiočytė); apžvalginis lietuvių literatūros kursas užsienio studentams anglų kalba (doc. R. Tamošaitis).

Katedros brandos ir tradicijų pojūtį sustiprino 2004 m. paminėtos garbių katedros dėstytojų sukaktys: prof. Elenos Bukelienės 70-metis, prof. Donato Saukos 75-metis, doc. Kęstučio Urbos ir doc. Ritos Tūtlytės 50-mečiai.

Katedros dėstytojų išleistos knygos:

Viktorija Daujotytė, Regimantas Tamošaitis, Rita Tūtlytė, Giedrius Viliūnas, *Literatūra XI–XII kla-*

sei. Antroji knyga. Šiuolaikinė literatūra, Kaunas: Šviesa, 2004, 384 p.

Viktorija Daujotytė, Regimantas Tamošaitis, Rita Tūtlytė, Giedrius Viliūnas, *Literatūra XI–XII klasei. Trečioji knyga* [chrestomatija], Kaunas: Šviesa, 2004, 800 p.

Viktorija Daujotytė, *Salomėja Nėris: fragmento poetika*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004, 240 p.

Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros problemos, sudarytojas Giedrius Viliūnas, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2004, 346 p.

Knyga nobažnystės krikščioniškos (1653), faksimilinis leidimas, parengė Dainora Pociūtė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004, 660 p.

Kęstutis Urba, *Pasisakymai apie vaikų literatūrą: straipsnių rinkinys* („Rubinaičio“ žurnalo priedas), Vilnius, 2004, 80 p.

Brigita Speičytė, *Poetinės kultūros formos. LDK palikimas XIX amžiaus Lietuvos literatūroje* [*Literatūra* 46(1)], Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004, 424 p.

Simona Kalcaitė

VPU Lietuvių literatūros katedra 2004 m.

Literatūros aksiologija yra viena šiandieninės literatūrologijos ir kritikos metodologinių krypčių. Vertybių neapibrėžtumas, tikimybinis jų pobūdis tampa nauja svarbia prielaida apibrėžiant šiandienę vertybių raišką. Tokius klausimus kelia ir analizuoja VPU lietuvių literatūros katedros mokslininkai. Teoriniai problemos aspektai siejami su praktiniais – naujausios lietuvių literatūros kritika (knygų recenzijos, apžvalgos). Tyrimų tematika paskatino plėtoti tradicinių lietuvių literatūros vertybių (tautiškumo, tikėjimo, dorovės, asmenybės tapatumo ir kt.) interpretaciją, imtis naujesnių anali-

zės metodų, kai aptariamoms postmodernios literatūros formos.

2004-aisiais katedroje buvo tęsiami *vertybių kaitos lietuvių literatūroje* tyrinėjimai, jie siejami su lyginamaisiais literatūros tyrimais. Pastarieji suaktyvėjo kartu su Visuotinės literatūros katedros dėstytojais įgyvendinant bendrus projektus. 2004 m. buvo surengta mokslinė konferencija komparatyvistikos klausimais, pritarta Lietuvos lyginamosios literatūros asociacijos (LLLA) steigimo idėjai. Šiandien jau įsteigtos LLLA tikslas – aktyvinti komparatyvistiką, koordinuoti tokius tyrimus Lietuvoje,

palaikyti ryšius su komparatyvistikos centrais užsienyje. Su šia asociacija siejami naujų leidinių, tarptautinių konferencijų planai.

Katedros dėstytojai buvo išvykę į stažuotes, konferencijas, komandiruotes užsienyje: lekt. dr. Dainius Vaitiekūnas stažavosi Paryžiaus INALCO Rytų kalbų ir kultūrų institute (2004 m. spalį – lapkritį), doc. dr. V. Martinkus dalyvavo Europos Sąjungos šalių literatūros skaitymuose ir diskusijose JAV („New European literature 2004“, Čikaga, 2004 m. lapkričio 14–18 d.).

Bakalaurantams ir magistrantams paskaitas skaitė pora kviestinių užsienio profesorių. Prof. dr. Cristina Parnell (Erfurto universitetas, Vokietija) magistrantams skaitė kursą „Interkultūra ir lyties konstrukcija“, prof. Laima Sruoginis (Maino universitetas, JAV) skaitė paskaitų ciklą „Teksto kūrimas“ ir vadovavo praktinei studentų kūrybai.

Kartu su VPU istorikais dalyvauta rengiant mokslinę konferenciją lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo 100-mečiui pažymėti. Šios konferencijos medžiagos pagrindu buvo parengtas naujos leidinių serijos „Iš lietuvių raštijos istorijos“ pirmasis tomas. Leidėjams atiduotas ir antrasis šios serijos tomas (*Vertybių raiška literatūroje*), kuriam daugumą straipsnių parašė katedros dėstytojai ir doktorantai. 2005 m. abu tomus išleis VPU leidykla.

Monografiją *Pasakojimas Broniaus Radzevičiaus „Priešaušrio vieškeliuose“* (LLTI serija „Naujosios literatūros studijos“, 192 p.) išleido lekt. dr. Dainius Vaitiekūnas. Leidykla „Alma littera“ išspausdino doc. dr. Vandos Juknaitės (kartu su prof. Elena Bukeliene) monografiją *Saulėlydžio senis*. Joje nagrinėjama R. Granausko kūryba. Doc. dr. V. Martinkus išleido metodinę priemonę VPU Lituanistikos fakulteto studentams *Intelektinės metaforos tikrovė Juozo Grušo kūryboje* (VPU, 28 p.). Parengta ir išleista *Profesoriaus Stasio Skrodenio bibliografija* (sudarė Lijana Janušaitienė ir Julija Kundrotaitė, VPU, 59 p.). Anglų kalba pasirodė V. Martinkaus eseistikos rinkinys (*Essays*, VPU, 72 p.). Prof. Stasys Skrodenis (kartu su doc. Gin-

tautu Akelaičiu) parašė biografinę apybraižą *Docentas Vincas Laurynaitis* (VPU, 24 p.). Prof. Petras Bražėnas rašo monografiją apie Juozo Apučio kūrybą.

Kaip ir kasmet, išleistas naujas prof. habil. dr. Virginijos Balsevičiūtės-Šlekienės sudarytas ir redaguotas VPU mokslo darbų *Žmogus ir žodis* šeštasis *Literatūrologijos* numeris. Tradiciškai pasirodė septintasis *Teksto slėpinių* tomas (sudarytojas ir atsakingasis redaktorius V. Martinkus), skirtas literatūros kūrinių kontekstui.

Naujų doktorantų nebuvo priimta. Agnė Jurčiukonytė ir Manfredas Žvirgždas katedrai pateikė daktaro disertacijų rankraščius. Po svarstymo abu doktorantai tęsia darbą (jį baigti privalo 2005 m.).

Užsimota ieškoti naujesnių arba keisti esamas (patvirtintas 2000 m.) bakalaurų mokymo programas: su kitomis fakulteto katedromis aptartas lietuvių filologijos studijų programos projektas, kurį įgyvendinus bakalauras galėtų įgyti ne tik lituanisto mokytojo, bet ir vokiečių, prancūzų arba anglų kalbos mokytojo (vertėjo) kvalifikaciją. Projektas bus baigtas svarstyti 2005-aisiais. Katedros dėstytojai (prof. S. Skrodenis ir kt.) tęsia suomių kalbos dėstymą, tebeplėtoja ryšius su Suomijos universitetais ir lituanistika besidominčiomis draugijomis.

Katedroje ir Lituanistikos fakulteto taryboje buvo svarstoma idėja atsisakyti baigiamųjų (literatūrologijos ir lietuvių kalbos) egzaminų. Vietoj jų buvo siūlytas visiems privalomas baigiamasis bakalaurų rašto darbas. Idėjai kol kas nebuvo pritarta: neaišku, kaip tokiu atveju reikėtų sujungti kalbininkų ir literatų reikalavimus, sunku patikėti, kad visi absolventai galėtų parašyti baigiamąjį darbą.

2004-ųjų rudenį katedros dėstytojai paminėjo kolegos, Vilniaus pedagoginio universiteto anuometinės Lietuvių ir užsienio literatūros katedros docento, S. Daukanto ir D. Poškos kūrybos tyrinėtojo, vertėjo Vinco Laurynaičio (1904–1978) gimimo 100-ąsias metines.

Vytautas Martinkus

LLTI Šiuolaikinės literatūros skyriaus veikla 2004 m.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Šiuolaikinės literatūros skyriaus darbuotojai 2004-aisiais tęsė darbą prie anksčiau pradėtų kolektyvinių projektų bei plėtojo individualius įvairių literatūros istorijos ir teorijos aspektų tyrimus.

Skyriaus mokslininkai dirbo prie dviejų literatūrinių enciklopedijų – *300 Baltijos rašytojų* (leidinys rengiamas anglų kalba su Estijos ir Latvijos kolegomis) ir enciklopedinio žinyno mokyklai. Vasario mėnesį surengtas tradicinis per metus išleistų naujų knygų aptarimas, išrinktas geriausiųjų dvyliktukas ir paskirta LLTI premija už kūrybiškiausių praėjusių metų kūrinių (2004 m. laureatas – Tomas S. Butkus už poezijos knygą *Generuotos kalbos mutacija*). Spalio 8 d. kartu su Lietuvos MA Mokslininkų rūmais surengta mokslinė konferencija „Ži-

nomas ir nežinomas meistras“, skirta Icchoko Mero 70-mečiui.

Individualių tyrimų rezultatai paskelbti moksliniuose straipsniuose: recenzuojamuose Lietuvos žurnaluose (3), kituose leidiniuose (39), užsienyje (11); per metus dalyvauta 21 konferencijoje Lietuvoje ir svetur, skaityta 15 kursų aukštosiose mokyklose.

Solveiga Daugirdaitė parengė Ilonos Gražytės-Maziliauskienės kritikos rinktinę *Idėjų inventorius*.

Loreta Jakonytė rugsėjį apgynė disertaciją „Lietuvių rašytojų savivoka XX amžiaus 10-ajame dešimtmetyje“ (mokslinis vadovas prof. habil. dr. Vytautas Kubilius).

Skyrius globoja du doktorantus – Gitaną Notrimaitę (disertacijos objektas – Judita Vaičiūnaitė) ir Nerijų Brazauską (XX a. modernistinis romanas).

Jūratė Sprindytė, Loreta Jakonytė

LLTI Senosios literatūros skyriaus 2004 m. veikla

2004 m. vasario 12 d. Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus paveikslų galerijoje vyko senosios raštijos paminklų, išleistų Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, pristatymas. Diskusijoje „Kiek mums svarbi senosios Lietuvos patirtis“ dalyvavo Justinas Marcinkevičius, Ingė Lukšaitė, Vytenis Povilas Andriukaitis, Eugenija Ulčinaitė, Vytautas Ališauskas, Dainora Pociūtė-Abukevičienė ir kiti. Diskusiją vedė Senosios literatūros skyriaus darbuotojai Darius Kuolys ir Sigitas Narbutas.

Renginyje buvo aiškinamasi, kiek senieji tekstai – turint galvoje dabartinę Lietuvos literatūros

būklę – aktualūs šiandien. Ar mes jaučiame ryšį su tradicija? Ar kultūrinė, pilietinė, politinė senosios Lietuvos patirtis šiandien gali būti svarbi tautai? Kokie tekstai galėtų užmegzti senosios Lietuvos ir mūsų dienų kultūrinių tekstų dialogą? Kiek ir kokių provokacijų pasiūlo senieji tekstai? Diskusijos dalyviai į šiuos klausimus atsakė išsamiai, pateikė reikšmingų įžvalgų, siejančių senosios raštijos paminkluose užfiksuotą gyvenimiškąją ir meninę patirtį su mūsų laikais bei šiandieninio žmogaus pasaulėvoka ir pasaulėraiška.

2004 m. kovo 4 d. Lietuvių literatūros ir tau-

tosakos institute vyko mokslinė konferencija „Jurio Lebedžio skaitymai“, skirta lietuvių kilmės iš romėnų legendoms aptarti. Konferencijoje įžangos žodį tarė prof. habil. dr. Algis Kalėda, pranešimus skaitė: dr. Rita Repšienė („Aukštoji ir žemoji lietuvių etiologija“), doc. dr. Gintaras Beresnevičius („Germanai ir baltai ankstyvaisiais Viduramžiais“), doc. dr. Sigitas Narbutas („Lietuvių kilmės iš romėnų legenda kultūrinės integracijos šviesoje“), dr. Rimvydas Petrauskas („Socialiniai ir istoriografiniai lietuvių kilmės iš romėnų teorijos aspektai“), Kęstutis Gudmantas („Lietuvių kilmės iš romėnų teorijos genezė ir ankstyvosios Lietuvos vardo etiologijos“). Konferencijoje buvo aptartos kelios lietuvių kilmės iš romėnų legendos, jų atsiradimo priežastys, reikšmė tautos istorijai, kultūrai, apžvelgta jų raida.

2004 m. balandžio 6 d. Vilniaus universitete Žavinta Sidabraitė apgynė daktaro disertaciją „Kristijonas Gotlybas Milkus: gyvenimas ir literatūrinė veikla“. Disertacija rengta 1997–2003 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Disertacijos objektas – K. G. Milkaus, vieno žymiausių XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios lietuvių raštijos veikėjų, gyvenimas ir literatūrinė veikla. Disertacijoje nagrinėjama originali K. G. Milkaus poetinė kūryba, poezijos ir prozos vertimai, jo sudarytas giesmynas bei pamokslų rinkinys *Miszknogos*. Ž. Sidabraitės Berlyno archyvuose rasta medžiaga leidžia kur kas išsamiau nei iki šiol nušviesti šios asmenybės gyvenimą bei kultūrinę aplinką. Nors disertacija skirta K. G. Milkaus gyvenimo ir kūrybos analizei, nauji duomenys apie tėvą ir brolius prasmingai papildė lietuvių literatūros ir kultūros istoriją. Šios disertacijos pasirodymas žadina viltį, kad jaunieji mokslininkai susidomės ir kitais Mažosios Lietuvos raštijos veikėjais (G. Ostermeyeriu, D. Kleinu ir kitais). Už šią disertaciją Ž. Sidabraitė buvo suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

2004 m. birželio 15 d. Vilniaus universitete Kristina Mačiulytė apgynė daktaro disertaciją „Švieti-

mo idėjos XVIII a. antros pusės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės proginuose pamoksluose“. Disertacija rengta 1999–2003 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Joje analizuojami XVIII a. antrosios pusės LDK pamokslai (tiksliau, tam tikra jų rūšis – proginiai pamokslai) ir kalbos. Pamokslai nagrinėjami dviem aspektais: kaip tam tikros retorinės tradicijos dalis ir kaip reikšmingi epochos dokumentai. Remiamasi Švietimo publicistikos, poezijos pavyzdžiais, tekstais, teikiančiais informacijos apie privatų dvasininkijos gyvenimą. Iki šiol Lietuvoje mažai tyrinėta ir pati Švietimo epocha, ir pamokslų žanras, ypač lenkų kalba rašyti tekstai, nors jie yra neatsiejama LDK kultūros palikimo dalis. Dauguma šiame darbe analizuojamų autorių nėra paminėti senosios Lietuvos literatūros istorijoje, nepaisant to, kad savo amžininkų buvo vertinami kaip ryškiausi epochos atstovai (M. P. Karpavičius, V. Kalinskis, J. N. Kasakauskas, iš rašiusių lietuviškai – K. Lukauskas ir kiti). K. Mačiulytės disertacija yra savalaikis ir aktualus darbas, užpildantis pakankamai didelę literatūros istorijos tyrimų spragą. Už šią disertaciją K. Mačiulytei buvo suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

2004 m. spalio 28 d. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete vyko mokslinė konferencija „Senosios literatūros savitumas: požiūrių ir sampratų sankirtos“, skirta literatūros istorijos problemoms. Konferencijoje įžangos žodį tarė doc. dr. Sigitas Narbutas, o pranešimus skaitė: Asta Vaškelienė („Žanro problema senojoje literatūroje“), Alma Braziūnienė („Sena reta knyga (knygotyris aspektas)“), prof. habil. dr. Sergejus Temčinas („Liturginiai rankraščiai rusėnų kalba“), doc. dr. Arvydas Pacevičius („Knygos ženklai ir mažoji literatūros forma“), Ona Daukšienė („Krikščioniškosios poezijos raidos atspindžiai M. K. Sarbievijaus odėse Švč. Mergelei Marijai“), dr. Ona Aleknavičienė („Jono Bretkūno postilės (1591) sklaida XVI–XXI a.“).

Dovilė Keršienė

LLTI Naujosios literatūros skyrius 2004-aisiais

Naujosios literatūros skyrius 2004 m. dirbo pagal LR Vyriausybės patvirtintas LLTI mokslinės veiklos kryptis ir vykdė dvi lituanistinės literatūrologijos tyrimų programas: „Lietuvių literatūros istorija. XX a. pirmoji pusė“ (vadovas dr. Rimantas Skeivys, koncepcijos autorius prof. Juozas Girdzijauskas) ir „Literatūros dokumentika“ (vadovas dr. R. Skeivys). Jas įgyvendinant 2004 m. buvo išleisti šeši leidiniai: dr. Rūtos Brūzgienės monografija *Literatūra ir muzika: paralelės ir analogai* (LLTI); dr. Ramučio Karmalavičiaus studija *Žvilgsnis į „Žvilgsnius“ 1946–1948* (Kaunas: Naujasis lankas); dr. Laimutės Tidikytės monografija *Julius Kaupas: gyvenimas ir kūryba* (LLTI); dr. Jurgio Mališausko straipsnių rinkinys *Vėjas iš Aistmarių* (LLTI); *Jono Aisčio laišakai* (LLTI, sudarė ir komentarus parengė Vanda Šatkuvienė); mokslinės konferencijos, skirtos 100-osioms Jono Aisčio gimimo metinėms, pranešimų rinkinys *Praregėjęs ilgesio akimis* (LLTI, sudarė R. Brūzgienė). 2004 m. Naujosios literatūros skyriaus darbuotojai prisidėjo įgyvendinant specialią vyriausybinių programą „Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo 100-mečio minėjimas“, pagal ją parengti ir išleisti du leidiniai: straipsnių rinkinys *Žodžio laisvė. Lietuviškos spaudos atgavimo šimtmečiui paminėti* (LLTI, sudarė R. Skeivys) ir memorialinis leidinys *P. Vileišis. Rinktiniai raštai* (LLTI, sudarė Alma Lapinskienė).

J. Mališausko rinkinys *Vėjas iš Aistmarių*, nušviečiantis aktualias lituanistines Mažosios Lietuvos kultūros problemas, 2005 m. apdovanotas Klaipėdos apskrities administracijos ir Lietuvos rašytojų sąjungos Klaipėdos skyriaus teikiama Ievos Simonaitytės premija.

Be studijų, monografių, straipsnių, rašyta akademiniam dvitomiui leidiniui *Lietuvių literatūros istorija. XX a. pirmoji pusė*.

Naujosios literatūros skyrius 2004 m. surengė

penkias mokslines konferencijas: birželio 11 d. – „Praregėjęs ilgesio akimis“, konferencija skirta J. Aisčio 100-osioms gimimo metinėms (rengė R. Brūzgienė); spalio 8–9 d. – „Dionizas Poška. 1764–2004“ (Žemalėje, Mažeikių raj., rengė R. Skeivys ir istorikas P. Šverebas); lapkričio 12 d. – „Diemedžiu žydėsiu“, konferencija, skirta Salomėjos Nėries 100-osioms gimimo metinėms (Vilniuje, rengė R. Brūzgienė); lapkričio 24 d. – „Salomėjos Nėries šimtmetis: likimas, kūryba, amžinybė“ (kartu su Maironio muziejumi, Kaune, rengė R. Brūzgienė ir rašytoja A. Ruseckaitė); gruodžio 3 d. – „Literatūros ir kitų menų sąveika: teorinės komparatyvistikos problemos“ (kartu su VPU, rengė R. Brūzgienė).

Skyriaus mokslininkai vyko į stažuotes, skaitė paskaitas Lietuvos ir užsienio šalių aukštosiose mokyklose, dalyvavo radijo laidose, rengė knygų pristatymus. Dr. R. Brūzgienė skaitė paskaitų kursą „Kalbos kultūra ir specialybės kalba“ Teisės universitete, parengė doktorantūros studijų programą „Komparatyvistikos įvadas: literatūra ir muzika“. Dr. Silvestras Gaižiūnas perskaitė paskaitų kursą „Visuotinė literatūra“ (Klaipėdos universitete) ir „Europos kultūros tendencijos“ (Kauno technologijos universitete). Dr. R. Karmalavičius pateikė du kursus: „Rašytojas šiuolaikinės kritikos procese“ (Šiaulių universiteto literatūrologijos magistrantams) ir „Lietuvių literatūros situacija ir raidos problemos“ (Nidos moksleivių vasaros akademijoje, liepos 3–5 d.). Dr. Aušra Martišiūtė LMA Teatro ir kino fakultete skaitė paskaitų kursus „Visuotinė dramaturgijos istorija“ ir „Lietuvių dramaturgijos istorija“, parengė doktorantūros studijų programą „Dramos istorijos ir teorijos tendencijos lietuvių dramaturgijoje“.

Laimėjusios tikslines LLTI doktorantūros vietas, Naujosios literatūros skyriuje pradėjo rašyti disertacijas Ramunė Bleizgienė ir Neringa Lašaitė.

Dalia Bufaitė

ŠU Literatūros katedra 2004 m.

Struktūriniai pasikeitimai

2004 m. Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto Lietuvių literatūros ir Visuotinės literatūros katedros buvo pertvarkytos į bendrą Literatūros istorijos ir teorijos katedrą, į ją įtraukiant Anglų filologijos bei Romanų ir germanų filologijos katedrų literatūros kursų dėstytojus (2004 m. rugsėjo 22 d. ŠU Senato nutarimas). Ši reorganizacija buvo inicijuota Lietuvių literatūros katedros, jos vedėjo doc. Vigmanto Butkaus, ji įvyko po ilgų diskusijų. Reorganizacijos esmė: sutelkti visas ŠU Humanitarinio fakulteto literatūrologijos ugdymo ir literatūrologijos mokslo pajėgas tam, kad rengiant ir realizuojant įvairias filologinių studijų programas būtų suvienodinti visų filologinių specialybių studentų literatūrologinio ugdymo standartai, maksimaliai gerinant šio ugdymo kokybę, pabrėžiant didesnę jo autonomiškumą bei specifiką. Be to, šia reorganizacija siekiama atsisakyti praktikos, kuri įsitvirtino kai kuriose filologinių studijų programose, kai: 1) literatūrinis ugdymas formuojamas paklūstant akivaizdžiai *lingvocentrinėms* pozicijoms, literatūros mokslą – tarsi kokią taikomąją discipliną – pajungiant kalbiniam mokymui; 2) orientuojamasi ne į literatūrologinės kompetencijos ugdymą, t. y. ne į strateginio literatūrologinio profesinio mąstymo formavimą, bet į elementarių literatūros žinių diegimą bei kaupimą, vykdomą arba literatūros istorijos („didžiojo naratyvo“), arba vadinamojo literatūros mokslo įvado pavidalais; 3) visiškai nepaisoma radikalčiai pakitusio literatūros statuso ir net objekto šiuolaikinėje visuomenėje, neatsižvelgiama į kintantį literatūrologijos mokslą, jo polifoniškumą, daugia-perspektyvumo reikalavimus ir galimybes.

Tokiu struktūriniu pokyčiu tikimasi lengviau koordinuoti ŠU studijų programų literatūros disciplinų planavimą, tarpusavio derinimo ir dėstymo stra-

tegijos klausimus, prasmingiau modeliuoti naujas ir peržiūrėti senas studijų programas, orientuojantis ne vien į tradicinį ir aiškiai per siaurą filologinį modelį, kurio sandais yra laikomos kalba ir literatūra (bei tautosaka), bet orientuojantis ir į kitus modelius, pvz., literatūra ir komunikacija, literatūra ir antropologija, literatūra ir kultūros studijos etc. Taip pat siekiama orientotis į platesnius, daugiafunkciškus mokslinius tyrimus integruojant įvairių tautų literatūrų bei literatūrų istorijų tyrimėjimus, aktyviau plėtojant komparatyvistikos studijas.

Konferencijos

2004 m. kovo 19 d. buvo surengta 8-oji ŠU Humanitarinio fakulteto studentų ir magistrantų mokslinė konferencija. Literatūros katedra kuravo literatūrologijos sekcijos darbą. Sekcijoje buvo perskaityta net 18 pranešimų. Vyravo liuanistinė literatūrologija, bet buvo skaitomi ir antikinę, anglų, amerikiečių, prancūzų ar rusų literatūros analizuojantys, taip pat komparatyvistiniai ir komunikaciniai pranešimai. Geriausiai pripažintas literatūrologijos magistrantės Ernestos Juknytės pranešimas „Alfonso Nykos-Niliūno kūryba: biblinė atmintis kalbos (žodžio) refleksijoje“.

2004 m. gegužės 14–15 d. Šiaulių universiteto Lietuvių literatūros katedra, padedama kitų universiteto padalinių, surengė Lietuvos studentų liuanistų 8-ąją mokslinę konferenciją, skirtą lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo 100-mečiui. Darbas vyko kalbotyros ir literatūrologijos sekcijose. Pastarojoje buvo perskaityta 14 pranešimų (dar du literatūriniai pranešimai skambėjo plenarinio posėdžio metu). Komisija įvertino tris pranešimus: Dalios Varapickaitės (ŠU) „Vyrų raiška ir malonumo izotopija gėrimų reklamo-

se“, minėtąjį E. Juknytės (ŠU) pranešimą ir Ligitos Juodvalkienės (VU) pranešimą „Avangardistinės tendencijos Bernardo Brazdžionio poezijoje (rinkinys *Amžinas žydas*)“. Kiek stebinantis faktas, kad literatūrologų komisija geriausiai įvertino nors ir plačiai literatūrinės analizės metodus taikantį, bet iš esmės komunikacinį (D. Varapickaitės) pranešimą, matyt, byloja ir apie naujų tarpdisciplininių jungčių siekius.

2004 m. gegužės 12–13 d. vyko Lietuvių literatūros katedros surengta tarpdisciplininė konferencija „Vertybių transformacija lietuvių kultūroje“. Buvo perskaityti 25 pranešimai. Konferencijoje dalyvavo kelių Lietuvos mokslo institucijų atstovai (ŠU, VDU, VPU, VU, LII, LLTI), įvairių sričių specialistai (literatūrologai, filosofai, antropologai, istorikai, kalbininkai, menotyriminkai). Institucinė bei profesinė įvairovė leido į svarstomąją problematiką pažvelgti iš kelių požiūrio taškų, ne monopolizuoti tam tikras nuostatas, bet jas peržiūrėti ir apie jas laisvai diskutuoti.

Literatūros istorijos ir teorijos katedra prisidėjo rengiant tradicinę tarptautinę ŠU Humanitarinio fakulteto konferenciją „Pasaulio vaizdas kalboje“ (2004 m. spalio 7–8 d.), literatūrologinę problematiką orientuojančią į lingvistinį kontekstą. Literatūros sekcijoje „Konceptualiosios metaforos meniniame tekste“ pranešimus anglų, lietuvių ir rusų kalbomis skaitė prelegentai iš Kijevo, Rygos, Daugpilio, Rėzeknės, Kauno ir Šiaulių.

Didelio visuomenės dėmesio sulaukė Literatūros istorijos ir teorijos katedros su ŠU Kultūrinės antropologijos centru, Baltų centru, Šiaulių etninės kultūros skyriumi 2004 m. spalio 15–16 d. surengta tarpdisciplininė konferencija „Alus lietuvių kultūroje“ (kuratorė asist. Rūta Stankuvienė). Perskaityti 24 pranešimai ir 6 folkloriniai, antropologiniai ŠU studentų pranešimai-projektai. Svarstomų temų diapazonas buvo itin platus: pvz., akustinių technologijų galimybės alaus gamybos procese (KTU mokslininkai), alus kulinariniame kultūros

pavelde, folklore, literatūroje, reklamoje, net „alaus metafizika“. Pranešimų pagrindu parengtų straipsnių rinkinys turėtų pasirodyti artimiausiu metu, nes konferenciją dosniai rėmusi alaus darykla „Gubernija“ numatė lėšų ir leidybai.

Leidiniai

Solidžiausia 2004 m. Literatūros istorijos ir teorijos katedros išleista knyga – prof. habil. dr. Prano Gražio studija *XIX amžiaus rusų romanas. II dalis* (ŠU leidykla, 401 p.). Studijoje apžvelgiami ir analizuojami Ivano Turgenevo bei Fiodoro Dostojevskio romanai. Autorius, likdamas ištikimas akademiniam istoriniam metodui, detalai narsto didžiųjų rusų romanistų kūrinų situacijas, motyvus, problemas. Bene ryškiausias knygos bruožas – ištikimybė siužeto subtilybėms, kruopšti ir visapusė teiginių argumentuotė.

2005 m. pradžioje pasirodė naujas mokslo žurnalas *Inter-studia humanitatis* (2004), kurį Literatūros istorijos ir teorijos katedra leidžia sykiu su ŠU Filosofijos katedra bei Kultūrinės antropologijos centru. Žurnalo redaktorius – prof. dr. Gintautas Mažeikis. Pratarmėje teigiama, jog tai „modernus integralios humanitarinės pakraipos žurnalas [...], siekiantis puoselėti bei plėtoti šiuolaikinius interdisciplininius filosofijos ir literatūrologijos, sociokultūrinės antropologijos ir menotyros tyrinėjimus, apmąstymus, eksperimentinius modelius“. Pirmasis žurnalo numeris išleistas su paantrašte „Vertybių transformacija lietuvių kultūroje“ (sudarytojas V. Butkus). Jame daugiausia publikuojami straipsniai, parengti minėtosios konferencijos pranešimų pagrindu. Žurnalas turės ir savo knygų seriją. Jau išleista pirmoji šios serijos knyga – G. Mažeikio monografija *Filosofinės antropologijos pragmatika ir analitika* (2005), netrukus pasirodys ir antroji.

2004 m. buvo išleistas Šiaulių universiteto studentų kūrybos almanachas *Mūzynos: 2*, kurio iniciatorė, kuratorė ir sudarytoja – asist. Danguolė Ša-

kavičiūtė (pirmasis almanacho numeris pasirodė 1997 m.). Leidinyje publikuojama per dvidešimties jaunųjų autorių kūryba ir latvių poeto Janio Baltvilko poezijos vertimai.

2004 m. išėjo prof. habil. dr. Danutės Klumbytės mokomoji knyga *Тексты, вопросы, задания по русской литературе XIX в. / XIX a. rusų literatūra: tekstai, klausimai, užduotys* (Kaunas: Šviesa, 62 p.), dvi doc. Vytauto Bikulčiaus iš prancūzų kalbos verstos knygos: Maxence'o Fermine'o *Juodasis smuikas* (Vilnius: Alma littera, 136 p.) ir André Maurois *Laiškai nepažįstamajai* (Vilnius: Tyto alba, 186 p.).

Kita veikla

2004 m. balandžio 23 d. Vilniaus universitete buvo apginta katedros asistentės Julditos Nagliuvienės daktaro disertacija „Dievybės metamorfozė Thomo Manno tetralogijoje, ‘Juozapas ir jo broliai’ (žmogaus santykio su Dievu transformacijos)“. Disertacijos vadovė – prof. habil. dr. Raminta Gamiukaitė-Mažiulienė.

Į VU doktorantūrą 2004 m. įstojo du katedros magistrai: Ernesta Juknytė (lietuvių literatūros kryptis) ir Aurimas Nausėda (anglų-amerikiečių literatūros kryptis).

Vigmantas Butkus

Naujienos iš Brno (2004 m.)

Brno baltistų iniciatyva 2005 m. kovo 17–19 d. Masaryko universitete įvyko senajai LDK raštijai skirta konferencija „Patronas, rašantis klientas ir jo publika: diskursyvios valdžios ir įtakos konstrukcijos XVI–XVIII amžiaus LDK raštijoje“. Joje dalyvavo ir keletas prelegentų iš Lietuvos: dr. Mintautas Čiurinskas, dr. Vaida Kamuntavičienė, dr. Brigita Speičytė, dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, doktorantė Viktorija Vaitkevičiūtė, doc. dr. Grasilda Blažienė.

Ši tarptautinį susitikimą surengė doc. Tomášas Hoskovecas (Brno), Halina Beresnevičiūtė-Nosálová (Leipcigas) ir Vaidas Šeferis (Brno). Konferencijos organizatoriai siekė ne tik suteikti progą pasikalbėti apie senąją LDK raštiją, bet ir užmegzti tvirtesnius ryšius su LDK tyrinėjančiais mokslininkais.

Tokią iniciatyvą paskatino tai, kad pastaraisiais metais Lietuvoje ir kitose šalyse buvo daug nuveikta tyrinėjant ir leidžiant LDK šaltinius. Konferen-

cijos organizatoriai stengėsi padėti pagrindą bendresnėms teorinėms diskusijoms, kurios remtųsi šaltiniotyros sukauptomis žiniomis. Todėl renginyje buvo sąmoningai derinami įvairūs tyrimų laukai: lietuviškoji, lotyniškoji, lenkiškoji ir gudiškoji LDK raštija; Mažosios ir Didžiosios Lietuvos tradicijos; „gyvosios“ LDK kultūros aspektai ir jų pėdsakai valstybei išnykus. Naujų intelektualinių postūmių suteikė ir vaisinga metodologijų sankirta, kai prie vieno stalo galėjo diskutuoti istorikai, etnografai ir literatūros mokslininkai.

Svarbus konferencijos laimėjimas – visų jos dalyvių priimtas nutarimas reguliariai keistis informacija apie aktualius LDK tyrinėjimus. Buvo susitar-ta kaupti duomenis, kas ir kur yra daroma LDK studijų srityje: rinkti žinias apie pavienių mokslininkų bei institucijų tyrinėjimų iniciatyvas, apie spaudoje arba internete skelbiamus LDK raštijos paminklus, apie tarptautinius renginius, skirtus šiai

problematikai. Brno baltistikos tinklalapyje www.phil.muni.cz/jazyk/baltistika artimiausiu laiku bus įdiegta atskira rubrika, kurioje bus pateikiami tokie duomenys.

Brno Masaryko universitete ir toliau sėkmingai veikia baltistikos studijų programa. 2004-ųjų rudenį į lietuvių kalbos grupę užsirašė net 27 studentai, tad Brno tampa vienu didžiausių baltistikos centrų už Lietuvos ribų. 2004 m. pabaigoje buvo parengtos naujos bakalauro bei magistro lygio baltistikos studijų programos. Tikimasi, jog netrukus jas

patvirtins Čekijos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

Brno baltistika prisidėjo prie Masaryko universiteto Filosofijos fakultete vykdomo tyrimų projekto „Kontrastyvinės negrožinių tekstų studijos“. Šis projektas leido atsirasti Vaidos Knabikaitės ir Vaido Šeferio studijai *Iš lietuvių stilistikos istorijos (Z dějin litevské stylistiky)*. Knygos tekstas čekų kalba skelbiamas minėtojo projekto svetainėje www.phil.muni.cz/stylistika/litevska.htm.

Vaidas Šeferis